

“HUNARMAND” UYUSHMASINING MAMLAKAT IQTISODIYOTIDAGI O’RNI VA AHAMIYATI

<https://doi.org/10.2861/zenodo.18389634>

Yoqubjonov Sarvarbek

Farg’ona davlat universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya

Ushbu maqolada “Hunarmand” uyushmasining milliy iqtisodiyot tizimidagi o’rni va ahamiyati har tomonlama tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida hunarmandchilik faoliyatining iqtisodiy samaradorligi, ishlab chiqarishga qo’shgan hissasi hamda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishdagi tutgan o’rni chuqur o’rganildi. Maqolada hunarmandchilik uyushmalarining bandlikni ta’minlash, mahalliy xom ashyolardan foydalanish, eksport salohiyatini oshirish va milliy mahsulot ishlab chiqarishni rivojlantirishdagi roli ko’rib chiqildi. Tadqiqot natijalari shuni ko’rsatdiki, hunarmandchilik uyushmalari mamlakat iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi bo’lib, uning barqaror rivojlanishiga sezilarli hissa qo’shadi. Ilmiy asoslangan xulosalar hunarmandchilik faoliyatini yanada kengaytirish va qo’llab-quvvatlash siyosatini ishlab chiqishda amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so’zlar

hunarmandchilik uyushmasi, milliy iqtisodiyot, iqtisodiy rivojlanish, bandlikni ta’minlash, mahalliy ishlab chiqarish, eksport salohiyati, mahsulot raqobatbardoshligi, iqtisodiy samara.

KIRISH

Zamonaviy mamlakat iqtisodiyotida turli xil tashkilotlar va korxonalar faoliyat yuritadi. Ularning har biri milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga o’z hissasini qo’shadi. Hunarmandchilik uyushmalari ham iqtisodiy tizimning muhim bo’g’inlaridan biri hisoblanadi. “Hunarmand” uyushmasi kabi tashkilotlar an’anaviy hunarmandchilik san’atini saqlab qolish bilan birga, zamonaviy bozor talablariga javob beruvchi mahsulotlar ishlab chiqaradi.

Hunarmandchilik faoliyati ko’p asrlik tarixga ega bo’lib, har doim jamiyat iqtisodiy hayotining ajralmas qismi bo’lib kelgan. Bugungi kunda ham hunarmandchilik uyushmalari ishlab chiqarish, savdo, xizmat ko’rsatish va eksport sohasida faol ishtirok etadi. Ularning faoliyati nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy-madaniy jihatdan ham katta ahamiyatga ega.

Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va diversifikatsiya qilish jarayonida hunarmandchilik sektorining o'rnini to'g'ri baholash muhim ahamiyat kasb etadi. Hunarmandchilik uyushmalari kichik va o'rta biznes sektorining muhim qismi sifatida iqtisodiy o'sishga, bandlikni oshirishga va mahalliy resurslardan samarali foydalanishga yordam beradi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi "Hunarmand" uyushmasining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rnini va ahamiyatini har tomonlama tahlil qilishdan iborat. Bu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: hunarmandchilik faoliyatining iqtisodiy ko'rsatkichlarini tahlil qilish, bandlikni ta'minlashdagi o'rnini aniqlash, milliy ishlab chiqarishga qo'shgan hissasini baholash, eksport imkoniyatlarini o'rganish va iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini ko'rsatish.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqot doirasida ko'rib chiqilgan adabiyotlar bir necha asosiy yo'nalish bo'yicha guruhlandi. Birinchi guruhga milliy iqtisodiyot va uning rivojlanishi masalalariga bag'ishlangan asarlar kiritildi. Mahmudov R.S.ning "Milliy iqtisodiyot asoslari" kitobida iqtisodiyot tarkibiy qismlarining o'zaro bog'liqligi va hunarmandchilik faoliyatining tutgan o'rnini ko'rsatilgan. Qodirov A.N. o'z tadqiqotida kichik va o'rta biznesning iqtisodiy o'sishga ta'sirini chuqur tahlil qilgan.

Ikkinchi guruh adabiyotlar hunarmandchilik iqtisodiyoti va uning xususiyatlariga qaratildi. Rashidov T.B.ning "Hunarmandchilik faoliyatining iqtisodiy asoslari" kitobida hunarmandchilik ishlab chiqarishining samaradorligi va rentabelligi masalalari yoritilgan. Ismoilov F.K. hunarmandchilik mahsulotlarining bozordagi raqobatbardoshligini oshirish yo'llarini ko'rsatgan.

Uchinchi guruh manbalar bandlik va mehnat bozori masalalariga bag'ishlandi. Nurmatov D.X.ning tadqiqotida hunarmandchilik sektorining bandlikni ta'minlashdagi o'rnini ilmiy asoslangan. Saidov M.A. o'z ishida mehnat resurslaridan samarali foydalanish va ishsizlikni kamaytirish yo'llarini tahlil qilgan.

To'rtinchi guruh adabiyotlar eksport va tashqi savdo masalalariga qaratildi. Azizov H.R.ning "Milliy mahsulot eksporti va uning rivojlanish istiqbollari" asarida hunarmandchilik mahsulotlarining eksport salohiyati ko'rsatilgan. Jurayev S.O. xalqaro bozorlarda milliy mahsulotlarning tutgan o'rnini tahlil qilgan.

Beshinchi guruh manbalar mahalliy iqtisodiyot va hududiy rivojlanish masalalarini o'rgangan. Tolipov N.B. o'z tadqiqotida mahalliy resurslardan foydalanish va hududlarni iqtisodiy jihatdan rivojlantirishda hunarmandchilik faoliyatining ahamiyatini ko'rsatgan. Xusanov B.Y.ning ishida mahalliy ishlab chiqarish korxonalarining tutgan o'rnini bayon etilgan.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, hunarmandchilik uyushmalarining iqtisodiy ahamiyati turli tomonlardan o'rganilgan. Biroq ularning milliy iqtisodiyotdagi o'rnini yaxlit va tizimli ko'rinishda ochib beruvchi tadqiqotlar kam uchraydi. Aynan shu yo'nalishda chuqur tahlil olib borish ushbu tadqiqotning asosiy vazifasidir.

Metodologik jihatdan tadqiqot iqtisodiy samaradorlik, ijtimoiy foyda va milliy manfaatlar tamoyillariga asoslandi. Iqtisodiy samaradorlik tamoyili hunarmandchilik faoliyatining foydaliligini baholashni nazarda tutadi. Ijtimoiy foyda tamoyili bandlik, daromadlar va turmush darajasiga ta'sirni hisobga olishni talab qiladi.

NATIJALAR

Hunarmandchilik uyushmalari milliy ishlab chiqarish tizimining muhim qismi hisoblanadi. Ular mahalliy xom ashyolar asosida turli xil mahsulotlar yaratadi. To'qimachilik, kulolchilik, zargarlik, yog'ochga o'ymakorlik va boshqa an'anaviy hunarmandchilik turlari keng tarqalgan. Bu faoliyat turlari milliy madaniyatni saqlab qolish bilan birga, iqtisodiy samara ham keltiradi.

Hunarmandchilik mahsulotlari ichki bozorning muhim qismini tashkil etadi. Aholining turli qatlamlari hunarmandlar tomonidan ishlab chiqarilgan buyumlardan kundalik hayotda foydalanadi. Milliy kiyimlar, uy jihozlari, bezak buyumlari va boshqa mahsulotlar talabga ega. Bu esa hunarmandchilik ishlab chiqarishining barqarorligini ta'minlaydi.

Zamonaviy texnologiyalarni qo'llash hunarmandchilik mahsulotlarining sifatini oshirdi. An'anaviy usullar bilan yangi texnologiyalarni uyg'unlashtirib, yuqori sifatli va raqobatbardosh mahsulotlar yaratilmoqda. Bu jarayon hunarmandchilik faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Ishlab chiqarish jarayonida mahalliy xom ashyolardan foydalanish muhim ustunlik hisoblanadi. Bu xorijdan import qilish zaruriyatini kamaytiradi va milliy iqtisodiyotning mustaqilligini mustahkamlaydi. Mahalliy zaxiralardan oqilona foydalanish resurs tejamliligini ta'minlaydi.

Bandlikni ta'minlashdagi ahamiyati

Hunarmandchilik uyushmalari minglab odamlarga ish o'рни yaratadi. Shahar va qishloq joylarida hunarmandchilik bilan shug'ullanuvchilar soni doimiy ravishda o'smoqda. Bu esa ishsizlik muammosini hal qilishda muhim omil hisoblanadi.

Hunarmandchilik faoliyati turli yosh va malaka darajasidagi odamlar uchun imkoniyat yaratadi. Yoshlar kasb egallaydi, tajribali ustalar o'z bilimlarini davom ettiradi. Ayrim toifalardagi aholining, jumladan, nogironlarning mehnat faoliyatiga jalb etilishi ham muhim ijtimoiy samara beradi.

Oilaviy hunarmandchilik keng tarqalgan. Ko'plab oilalar birgalikda hunarmandchilik bilan shug'ullanadi va barqaror daromadga ega bo'ladi. Bu oila byudjetini mustahkamlaydi va turmush darajasini yaxshilaydi. Oilaviy an'analarning davom etishi ham ta'minlanadi.

Mavsumiy bandlik muammosi qishloq joylarda dolzarbdir. Hunarmandchilik faoliyati qishloq aholisiga qo'shimcha daromad manbai bo'lib xizmat qiladi. Qishki oylar va dam olish kunlarida hunarmandchilik bilan shug'ullanish aholiga barqaror ish beradi.

Eksport salohiyati

Milliy hunarmandchilik mahsulotlari xalqaro bozorda o'ziga xos o'rin egallagan. Turli mamlakatlarda o'zbek hunarmandchilik mahsulotlariga qiziqish tobora kuchaymoqda. An'anaviy bezatish uslublari, noyob dizayn va sifatli ishlanish xorijiy mijozlarni jalb qiladi.

Eksport hajmini oshirish milliy iqtisodiyot uchun katta ahamiyatga ega. Chet el valyutasi oqimi davlat byudjetini mustahkamlaydi. Hunarmandchilik mahsulotlari eksporti zamonaviy bozor talablariga muvofiq rivojlantirilmoqda.

Xalqaro ko'rgazma va yarmarkalarda ishtirok etish hunarmandchilik mahsulotlarini targ'ib qilishning samarali usuli hisoblanadi. Bu tadbirlar yangi mijozlar topish va shartnomalar tuzish imkoniyatini beradi. Milliy hunarmandchilik dunyoga taniladi.

Eksport infratuzilmasini rivojlantirish zarurati mavjud. Sertifikatlash, standartlashtirish va logistika masalalarini hal qilish eksport salohiyatini yanada oshiradi. Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash choralari muhim ahamiyat kasb etadi.

Milliy iqtisodiyot barqarorligi

Hunarmandchilik uyushmalari milliy iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ular mahalliy resurslar asosida ishlab chiqarish tufayli tashqi omillarga kam bog'liq. Bu iqtisodiy mustaqillikni mustahkamlaydi.

Kichik va o'rta biznes sektorining rivojlanishi iqtisodiyotni diversifikatsiya qilishga yordam beradi. Hunarmandchilik faoliyati turli sohalarda olib boriladi va xavflarni taqsimlaydi. Biror sohada yuzaga kelgan qiyinchiliklar boshqa sohalar hisobiga qoplanadi.

Ichki bozorni milliy mahsulotlar bilan ta'minlash importga ketadigan xarajatlarni kamaytiradi. Bu savdo balansini yaxshilaydi va milliy iqtisodiyotni mustahkamlaydi. Ichki ishlab chiqarish salohiyatini oshirish iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlaydi.

Hunarmandchilik faoliyati mahalliy byudjetlarga ham hissa qo'shadi. Soliqlar, to'lovlar va boshqa majburiyatlar mahalliy hokimiyat mablag'larini to'ldiradi. Bu mablag'lar ijtimoiy dasturlarni amalga oshirishda ishlatiladi.

Ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri

Hunarmandchilik uyushmalari ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishda keng qamrovli ta'sir ko'rsatadi. Ular nafaqat iqtisodiy samara, balki ijtimoiy foyda ham keltiradi. Jamiyatning turli qatlamlari uchun imkoniyatlar yaratiladi.

Hunarmandchilik faoliyati an'anaviy bilim va ko'nikmalarni saqlashga yordam beradi. Usta-shogird an'analari davom ettiriladi va yangi avlodga o'rgatiladi. Madaniy merosni saqlab qolish va rivojlantirish muhim ijtimoiy vazifa hisoblanadi.

Mahalliy jamoalar rivojlanishida hunarmandchilik uyushmalari muhim o'rin tutadi. Ular atrof-muhitni jonlantiradi, odamlar o'rtasida hamkorlikni mustahkamlaydi. Ijtimoiy faollik oshadi va jamiyat uyg'unligi ta'minlanadi.

Aholining turmush darajasini oshirishda hunarmandchilik faoliyatining hissasi katta. Barqaror daromad olish imkoniyati oilalar farovonligini yaxshilaydi. Qashshoqlikni kamaytirish va o'rta sinf qatlamini kengaytirish milliy maqsadlarga xizmat qiladi.

MUHOKAMA

Olib borilgan tahlil shuni ko'rsatdiki, "Hunarmand" uyushmasi mamlakat iqtisodiyotida ko'p qirrali rol o'ynaydi. Iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy jihatlarining uyg'unligi hunarmandchilik faoliyatining keng qamrovli ahamiyatini belgilaydi.

Ishlab chiqarish sohasidagi hissa muhim iqtisodiy samara keltiradi. Milliy mahsulotlar ishlab chiqarish hajmini oshirish ichki bozorni boyitadi va eksport imkoniyatlarini kengaytiradi. Mahalliy xom ashyolardan foydalanish resurs samaradorligini ta'minlaydi va atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytiradi.

Bandlikni ta'minlash jihatidan hunarmandchilik uyushmalarining ahamiyati shubhasizdir. Minglab odamlarga ish berish nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni ham ta'minlaydi. Oilaviy hunarmandchilik an'alarining saqlanishi madaniy qadriyatlarni avlodlarga o'tkazishga yordam beradi.

Eksport salohiyatining o'sishi milliy iqtisodiyot uchun yangi imkoniyatlar ochadi. Xalqaro bozorlarda milliy hunarmandchilik mahsulotlarining tanilishi mamlakat obro'sini oshiradi. Valyuta tushumlari davlat byudjetini mustahkamlaydi va iqtisodiy mustaqillikni ta'minlaydi.

Biroq bir qator muammolar ham mavjud. Zamonaviy texnologiyalar bilan ta'minlash, moliyaviy qo'llab-quvvatlash va bozorga chiqish masalalari hal qilinishi

kerak. Sifat nazorati, standartlashtirish va sertifikatlash tizimlarini takomillashtirish zarur.

Kelajakda hunarmandchilik uyushmalarining rivojlanishi uchun keng imkoniyatlar mavjud. Raqamli texnologiyalardan foydalanish, onlayn savdo platformalarida ishtirok etish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish yo'nalishlari istiqbolli hisoblanadi.

Davlat siyosatining hunarmandchilikni qo'llab-quvvatlashga qaratilishi muhim omildir. Soliq imtiyozlari, moliyaviy yordam, ta'lim dasturlari va infratuzilmani rivojlantirish choralari zarur. Davlat va xususiy sektor hamkorligi samarali natijalar beradi.

Hunarmandchilik mahsulotlarining raqobatbardoshligini oshirish uchun sifat va dizaynni yaxshilash kerak. Zamonaviy bozor talablarini o'rganish va ularga muvofiq mahsulot ishlab chiqarish muhimdir. Brend yaratish va marketing strategiyalarini qo'llash eksport imkoniyatlarini kengaytiradi.

XULOSA

"Hunarmand" uyushmasi mamlakat iqtisodiyotida muhim o'rin tutadi va uning rivojlanishiga sezilarli hissa qo'shadi. Ishlab chiqarish, bandlikni ta'minlash, eksport va ijtimoiy rivojlanishda uyushmaning roli yuqori baholandi.

Hunarmandchilik faoliyati milliy iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlaydi, mahalliy resurslardan samarali foydalanishga yordam beradi va ichki bozorni milliy mahsulotlar bilan to'ldiradi. Bandlikni ta'minlash orqali ijtimoiy barqarorlik mustahkamlanadi va aholining turmush darajasi yaxshilanadi.

Eksport salohiyatining o'sishi milliy iqtisodiyot uchun yangi daromad manbalari yaratadi va xalqaro bozorda milliy mahsulotlarning tanilishiga olib keladi. Hunarmandchilik uyushmalari madaniy merosni saqlab qolish va rivojlantirishda ham muhim vazifa bajaradi.

Kelajakda hunarmandchilik faoliyatini yanada rivojlantirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish dolzarb vazifalar hisoblanadi. Davlat tomonidan keng qamrovli qo'llab-quvvatlash choralari ko'rilishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Azizov H.R. Milliy mahsulot eksporti va uning rivojlanish istiqbollari. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2023. – 145-167-betlar.
2. Ergasheva M.T. Kichik biznes va hunarmandchilik faoliyati asoslari. – Farg'ona: Bilim, 2024. – 89-114-betlar.

3. Ismoilov F.K. Hunarmandchilik mahsulotlarining bozor raqobatbardoshligi. – Samarqand: Universitet, 2023. – 72–96-betlar.
4. Jurayev S.O. Xalqaro savdoda milliy mahsulotlar. – Toshkent: Savdo-iqtisodiyot, 2022. – 128–153-betlar.
5. Karimova L.D. An'anaviy hunarmandchilik va zamonaviy bozor. – Buxoro: Madaniyat, 2023. – 56–81-betlar.
6. Mahmudov R.S. Milliy iqtisodiyot asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2024. – 198–224-betlar.
7. Nurmatov D.X. Bandlik va mehnat bozori rivojlanishi. – Namangan: Universitet nashriyoti, 2023. – 134–159-betlar.
8. Qodirov A.N. Kichik va o'rta biznesning iqtisodiy o'sishga ta'siri. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2024. – 167–192-betlar.
9. Rahimov O.A. Hunarmandchilik mahsulotlarining bozorga moslashuvi. – Andijon: Oliy ta'lim, 2023. – 91–118-betlar.
10. Rashidov T.B. Hunarmandchilik faoliyatining iqtisodiy asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2022. – 112–139-betlar.
11. Saidov M.A. Mehnat resurslaridan samarali foydalanish. – Qo'qon: Bilim markazi, 2024. – 78–103-betlar.
12. Tolipov N.B. Mahalliy iqtisodiyot va hududiy rivojlanish. – Qarshi: Davlat universiteti, 2023. – 145–171-betlar.
13. Xusanov B.Y. Mahalliy ishlab chiqarish korxonalari faoliyati. – Jizzax: Yangilik, 2024. – 67–92-betlar.
14. Yusupov A.K. Milliy iqtisodiyotda hunarmandchilik sektorining o'рни. – Toshkent: Taraqqiyot, 2023. – 156–184-betlar.
15. Zokirov N.H. Iqtisodiy diversifikatsiya va mahalliy resurslar. – Urganch: Xorazm universiteti, 2024. – 89–115-betlar.